

Европейска
комисия

социалните предприятия и социалната икономика

Резюме и
препоръки

Призив за действия, отправен от
експертната група по социално
предприемачество към Комисията
(GECES)

ОКТОМВРИ 2016 Г

За допълнителна информация относно GECEs се свържете със: Европейска комисия
Генерална дирекция „Вътрешен пазар, промишленост, предприемачество и МСП“, отдел
F.2: GROW-SOCIAL-ENTERPRISE@EC.EUROPA.EU
Уебсайт на GECEs: http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises/expert-groups_bg

Europe Direct е услуга, предназначена да Ви помогне да намерите отговори на въпросите, които си задавате за Европейския съюз.

Единен безплатен номер (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*). Информацията, както и повечето обаждания са безплатни (възможно е обажданията от мрежата на някои оператори, от обществени телефони или от хотели да бъдат таксувани).

ПРАВНА ЗАБЕЛЕЖКА

Настоящият документ е изготвен за Европейската комисия. Той обаче отразява единствено становищата на авторите и Европейската комисия не носи отговорност за използването на информацията, която се съдържа в него.

Нито Европейската комисия, нито което и да е лице, действащо от името на Европейската комисия, носи отговорност за евентуалното използване на следващата информация.

Настоящият доклад не ангажира с отговорност споменатите в него финансови институции.

© Европейски съюз, 2016 г.

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника.

Отпечатано в Белгия, 2016 г.

Социалната икономика и социалните предприятия представляват изцяло нов начин за осъществяване на стопанска дейност и като такива те разполагат с потенциал да променят коренно социално-икономическата среда. Новите тенденции през последните години са свързани с възникването на кръгова икономика на сътрудничеството, която от своя страна създаде възможности за разрастване на социалните предприятия в Европа. Социалната икономика и социалните предприятия изпълняват все по-значима роля, което в голяма степен се дължи на тяхната способност за справяне с някои сериозни предизвикателства, пред които е изправена понастоящем Европа, по-специално необходимостта да се стимулира устойчив и социално приобщаващ икономически растеж и да се създават работни места. Същевременно те работят по цели с по-конкретна насоченост, като например кризата с бежанците, влошаването на околната среда и необходимостта от насърчаване на по-голямо равенство между половете. Настоящият доклад на експертната група по социално предприемачество към Комисията (GECES) представлява **призив за действия**, отправен към Европейската комисия, държавите членки и организациите на социалните предприятия.

В него се настоява за **Европейски план за действие по отношение на социалната икономика и социалните предприятия**, който да осигури нов стимул за насърчаване на благоприятна среда за успешното развитие на социалните предприятия и социалната икономика въз основа на техните основни ценности, като например демократичното управление, социалното въздействие, новаторството, реинвестирането на печалбата или централното място, отредено на човешкия фактор в икономиката. Така при наличието на благоприятни условия социалните предприятия и социалната икономика ще оказват още по-голямо въздействие **при преодоляването на** посочените по-горе **предизвикателства** и ще спомагат за създаването на по-справедливо в социално отношение общество в Европа.

Съгласно предоставения на GECES мандат препоръките са насочени главно към социалните предприятия. В много случаи обаче препоръките имат отношение към организациите на социалната икономика в по-широк план.

В доклада се предлагат **редица основни препоръки** към създателите на политики за подкрепа на развитието на **социалните предприятия и социалната икономика** като стимулиращ фактор за приобщаващ и оказващ въздействие икономически растеж. Докладът е структуриран в **четири основни тематични области**. В първата от тези области се разглеждат начините за **ефективно увеличаване на видимостта и признаването на социалните предприятия**, както и за насърчаване на по-добро разбиране на концепцията за социално предприятие. Във връзка с това се представят три препоръки. В първата от тях към Европейската комисия, държавите членки и организациите на социалните предприятия се отправя призив да събират по-убедителни доказателства за добавената стойност на социалните предприятия и да ги разпространяват по по-добър начин, като действията следва да включват

събиране на данни, съвместно изготвяне на обща за целия ЕС комуникационна стратегия, обмен на ноу-хау и инструменти за управление на социалното въздействие, както и изграждане на по-добър

капацитет за отчитане на социалната стойност, създадена от социалните предприятия. Второ, с цел да се стимулира развитието на по-влиятелна и координирана общност на социалните предприятия, в доклада се препоръчва изграждането на разнообразни и приобщаващи представителни мрежи, които да създават възможности за извличане на ползи от взаимодействията, като същевременно се насърчава взаимното учене. Тези мрежи биха могли да представляват социалните предприятия на равнище ЕС и да стимулират подход на съвместно изготвяне на политиките, насочени към социалната икономика и социалните предприятия. И накрая, за да се подкрепи по-стабилното присъствие на социалните предприятия в публичните политики и действия на всички равнища, Комисията, съвместно с държавите членки и техните местни и регионални органи, следва да включи социалната икономика и социалните предприятия във всички съответни политики, програми и практики. Целенасочените действия за постигането на тези цел са свързани с включването на социалните предприятия като допустими субекти във всички съответни европейски програми за финансиране, с насърчаването на участието на социалната икономика и социалните предприятия в съответните европейски схеми за мобилност, както и със стимулирането на взаимното учене и изграждането на капацитет между регионалните и местните органи, с цел да се разработят интегрирани стратегии за подкрепа.

Втората тематична област в доклада засяга **създаването на европейска икономическа среда, която да осигурява достъп на социалната икономика и социалните предприятия до финансови средства**. Препоръките в тази област са насочени към нуждите на социалните предприятия от изграждане на капацитет, от финансиране и от инфраструктура. По-конкретно се препоръчва да се предоставят повече средства за програми за обучение, инкубатори за предприятия и посредници, които да предоставят подкрепа за изграждане на капацитет според потребностите, като съдействат на социалните предприятия да формират свои управленски умения и да постигат финансова устойчивост. Някои конкретни мерки за осигуряване на повече финансиране, което да отговаря в по-голяма степен на потребностите на социалните предприятия, включват повишаване на осведомеността сред по-широк кръг от източници на финансиране за това как да се финансират социалните предприятия, изграждане на капацитет в рамките на общността, която е в състояние да оказва въздействие, подобряване на целесъобразността на социалните инвестиции, намаляване на регулаторните пречки и обобщаване на съществуващите данъчни стимули, свързани с инвестициите в социални предприятия, с цел разпространяване на най-добрите практики. Публичното финансиране следва да продължи да бъде насочвано към социалните предприятия и да се използва и за мобилизиране на частен капитал чрез инвестиции в социални предприятия и мерки за намаляване на риска при финансирането им, както и чрез въвеждането на подходящи управленски структури.

За улесняване на развитието на екосистема, в която социалните предприятия могат да функционират успешно, бяха направени редица препоръки по отношение на **правната среда и осигуряването на правни и регулаторни рамки за насърчаване на създаването и развитието на социалната икономика и социалните предприятия**. В това отношение се препоръчва.

Комисията да предложи правна мярка с незадължителен характер, която да улесни държавите членки при разработването на адекватна рамка за подкрепа на социалната икономика и социалните

предприятия. Освен това следва да се стимулират трансграничните операции на взаимоспомагателните организации и кооперативите, да им се осигурят възможности да използват пълния потенциал на вътрешния пазар, за да разширят своята дейност. Обществените купувачи също следва да прилагат по най-добър начин новите правила за възлагане на обществени поръчки и да включват социални аспекти в своите тръжни процедури. В последната препоръка от доклада във връзка с подобряването на правната среда създателите на политики се призовават да повишат осведомеността за правилата за държавната помощ и тяхното въздействие върху социалните предприятия, предоставящи услуги от общ икономически интерес.

В последния раздел на доклада са представени мерки, които **да помогнат на социалната икономика и социалните предприятия да реализират своя потенциал като основни стимулиращи фактори за справедлив и социално приобщаващ икономически растеж**. Целта в това отношение е да се увеличи подкрепата на ЕС за социалните предприятия в контекста на международното развитие с оглед на постигането на целите за устойчиво развитие след 2015 г. Като има предвид тези цели, чрез следващия цикъл на своите международни програми за развитие Комисията/ЕСВД следва да допринесе за значително увеличаване на сведенията от открити източници относно социалната икономика и социалните предприятия. Освен това Комисията следва да поеме водеща роля в насърчаването на световното сътрудничество по отношение на социалните предприятия, като изпълнява обединяваща роля на пазара и стимулира обмена на знания. Освен това, след установяване на припокриванията и пропуските във финансирането, Европейският съюз и ЕСВД следва да включат съобразена с нуждите подкрепа във всички свои съществуващи и бъдещи политики и инициативи, насърчаващи социалното и икономическото развитие, с цел да се изградят подкрепящи екосистеми за социалните предприятия.

Тези препоръки са насочени към **Европейската комисия, държавите — членки на ЕС (включително техните местни и регионални органи), и трети държави, както и към общността на социалните предприятия**. В тях се предоставят ясни насоки за начините за увеличаване на видимостта на социалните предприятия и за осигуряването им с достъп до финансирането, от което се нуждаят, за да се развият успешно, като същевременно се създават благоприятни условия, в които социалната икономика и социалните предприятия могат да продължат да се развият, разчитайки на най-добрите практики на ЕС и на натрупания опит на представители и социални предприемачи от държавите членки. Като се възприема този всеобхватен подход, с доклада се цели да се създадат необходимите условия, които да позволят на социалната икономика и социалните предприятия да достигнат пълния си потенциал като двигател за приобщаващ икономически растеж и оказващо реално въздействие социално развитие в Европа и целия свят.

ПРЕПОРЪКИ

Общият доклад на GESES съдържа 13 препоръки за предприемане на конкретни действия за справяне с проблемите, които понастоящем не позволяват на социалните предприятия да работят с пълния си потенциал. Тези препоръки са представени по-долу.

Постигане на по-добра видимост, признаване и идентичност

Препоръка 1: Европейската комисия, държавите членки и организациите на социалните предприятия да събират по-убедителни доказателства за добавената стойност на социалните предприятия и да ги разпространяват по по-добър начин. Действията следва да включват:

- събиране на систематични данни и определяне на приоритети за проучванията относно икономическата и социалната значимост, включително потенциала за създаване на заетост, както и динамиката на социалните предприятия (държавите членки, Комисията);
- съвместно създаване на обща за целия ЕС комуникационна стратегия (Комисията, съвместно с държавите членки и организациите на социалните предприятия);
- осъществяване на обмен на ноу-хау и на инструменти във връзка със социалната добавена стойност, включително инструменти за управление на социалното въздействие (Комисията, държавите членки и организациите на социалните предприятия);
- изграждане на по-добър капацитет за отчитане на създадената социална стойност (организациите на социалните предприятия).

Препоръка 2 : Европейската Комисия, държавите членки, регионалните и местните органи, както и организациите на социалните предприятия следва да стимулират развитието на по-влиятелна и координирана общност на социалните предприятия. Действията следва да включват:

- изграждане на законни, разнообразни и приобщаващи представителни мрежи, които създават условия за взаимодействия, взаимно учене и координация (организациите на социалните предприятия);
- подкрепяне на представителството на общността на социалните предприятия на равнище ЕС (Комисията, съвместно с организациите на социалните предприятия и държавите членки);
- стимулиране на подход на съвместно изготвяне на политиките със социалните предприятия и техните представителни организации (държавите членки).

Препоръка 3: Европейската комисия и държавите членки, както и техните местни и регионални органи, следва да включат измерението на социалните предприятия в съответните политики, програми и практики. Те следва да се консултират със социалните предприятия и да ги ангажират във възможно най-голяма степен при изготвянето на нови политики и действия. Организациите на социалните предприятия следва активно да насърчават и използват тези възможности. Действията следва да обхващат:

- включване на социалните предприятия като допустими субекти във всички съответни европейски програми за финансиране и добавяне на измеренията на социалните предприятия в изпълнението и проследяването на общоевропейските инициативи на политиките (Европейската комисия);
- насърчаване на участието на социалните предприятия в съответните европейски схеми за мобилност (Европейската комисия);
- стимулиране на взаимното учене и изграждането на капацитет между регионалните/местните органи с цел да се разработят интегрирани стратегии за подкрепа на социалните предприятия (Европейската комисия и държавите членки);
- прилагане на социални критерии в процедурите за възлагане на обществени поръчки (Европейската комисия);
- включване на теми, свързани със социалните предприятия, в учебните програми от началното образование до университета, и популяризиране на възможностите за професионално развитие в социалните предприятия чрез обществените служби по заетостта и в рамките на услугите за професионално ориентиране (държавите членки и местните и регионалните органи);
- насърчаване на взаимния обмен на знания и осъществяването на делови взаимоотношения между традиционните стопански предприятия и социалните предприятия (Европейската комисия, държавите членки, социалните предприятия).

Подобряване на достъпа до финансиране

Препоръка 4: Европейската комисия и държавите членки следва да предоставят повече средства за програми за обучение, инкубатори за предприятия и посредници, които да предоставят на социалните предприятия специална подкрепа за изграждане на капацитет, която им е необходима, за да формират управленски умения и да стимулират финансовата си устойчивост. Действията следва да включват:

- увеличаване на подкрепата в целия ЕС за мрежи/платформи, които свързват отделни лица (включително консултанти и експерти, предоставящи безвъзмездни услуги) със социалните предприятия, които се нуждаят от изграждане на капацитет, и за механизмите за връчване на отличия на социалните предприятия (Комисията);
- създаване на общоевропейска програма за финансиране на инвестиции и изграждане на капацитет, чрез която да се подпомогнат социалните предприятия да постигнат готовност за инвестиране чрез финансиране на подкрепа за изграждане на капацитет от избрани доставчици на услуги (Комисията);
- финансиране на специализирани инкубатори/ускорители на развитието на социални предприятия и посредници, които да предлагат обучение и изграждане на капацитет на социалните

предприятия (държавите членки);

- използване на европейските структурни и инвестиционни фондове за финансиране на дейности за изграждане на капацитет на равнище държави членки (държавите членки).

Препоръка 5: Европейската комисия, държавите членки и организациите от общността, финансираща социалните предприятия, следва да приложат по-конкретни мерки за намиране и привличане на повече финансиране, което да е по-подходящо за социалните предприятия. Действията следва да включват :

- популяризиране, обучение, насочване и повишаване на осведомеността сред по-широката финансираща общност (частни и публични субекти) по отношение на начините за финансиране на социални предприятия (организациите от общността, финансираща социалните предприятия, да събират информация за най-добри практики, а Комисията да я разпространява);
- изграждане на капацитет в рамките на „влияещата общност“, която познава и активно финансира социалните предприятия, за да могат финансовите посредници, активни в областта на социалната икономика, да удовлетворяват потребностите на социалните предприятия;
- усъвършенстване на критериите за целесъобразност при инвестирането в социални предприятия, чрез което да се увеличи притока на средства в социалните предприятия (Комисията и държавите членки);
- премахване или намаляване на регулаторните пречки, пред които са изправени частните субекти, финансиращи социални предприятия, както и самите социални предприятия (Комисията);
- установяване на съществуващите различни данъчни стимули, свързани с финансирането на социалните предприятия, с цел разпространяване на най-добри практики (Комисията и държавите членки).

Препоръка 6: Европейската комисия и държавите членки следва да продължат да насочват публични финансови средства към социалните предприятия и да използват публично финансиране за мобилизиране на частен капитал чрез инвестиции в социалните предприятия и чрез мерки за намаляване на риска за субектите, финансиращи социални предприятия, както и чрез въвеждането на подходящи управленски структури. Действията следва да включват:

- осигуряване на възможности за публичните финансови инструменти (например Програмата на Европейския съюз за заетост и социални иновации (EaSI), Европейския фонд за стратегически инвестиции (EFSI), InnovFin в рамките на „Хоризонт 2020“, Програмата за конкурентоспособност на предприятията и малките и средните предприятия (COSME) и други инструменти, които се разработват понастоящем) да увеличат обемите на финансирането и да повишат качеството на финансирането за социалните предприятия (Комисията) и да инвестират в социални предприятия и специализирани посредници (държавите членки);
- програмиране на европейските структурни и инвестиционни фондове (ESIF), с цел да се подобри предоставянето на услуги и инвестирането в социална инфраструктура с високо качество; европейските структурни и инвестиционни фондове следва да имат преобразуваща роля и да се използват за допълване — а не за замяна — на националните бюджети на държавите членки (Комисията и държавите членки);

- на държавите членки да се препоръча да стимулират социалните инвестиции, по-специално чрез публично финансиране по координиран и всеобхватен начин в областта на социалните, здравните и образователните услуги;
- разработване на взаимно допълване между публичното и частното финансиране на социалните предприятия чрез използването на хибридни инструменти (Комисията и държавите членки);
- представляване на основните заинтересовани страни от екосистемата на социалните предприятия в управлението на проектите, подпомагани чрез публично финансиране, като например по линия на EFSI, и повсеместно въвеждане на използването на измерване на въздействието (Комисията).

Подобряване на правната среда

Препоръка 7: Комисията следва да предложи правна мярка с незадължителен характер, която би могла да улесни държавите членки в разработването на адекватна рамка за подкрепа на успешното развитие и разрастването на социалните предприятия. Действията следва да включват:

- изготвяне на правна препоръка по смисъла на Договорите, в която да се предвидят минимално изискуеми принципи за насърчване и подкрепа на държавите членки при създаването на специална национална рамка за развитие на социалните предприятия (Комисията);
- осъществяване на наблюдение на политиките относно социалните предприятия в рамките на дейността на Комисията във връзка с Европейския семестър, за да се проследи изпълнението на посочената по-горе правна препоръка (Комисията).

Препоръка 8: Комисията и държавите членки следва да стимулират трансграничните операции на взаимопомогателните организации и кооперативите, чрез което да им се осигурят възможности за използване на пълния потенциал на вътрешния пазар, за да разширят дейността си. Действията следва да включват:

- предоставяне на финансова подкрепа за трансграничните операции чрез програми като INTERREG (Комисията);
- събиране на информация за най-добри практики по отношение на стимулите за насърчване на техния растеж на вътрешния пазар и тяхното широко разпространение (Комисията и държавите членки).

Препоръка 9: Обществения купувачи следва да прилагат по най-добър начин новите правила за възлагане на обществени поръчки и да предвиждат в своите тръжни процедури социални аспекти, включително запазени поръчки за социалното и професионалното интегриране на лица с увреждания и на лица в неравностойно положение (член 20), както и здравни, социални и културни услуги (член 77). Действията следва да включват:

- осъвременяване на ръководството на Комисията относно „социално отговорните покупки“, публикувано през 2011 г., и следене на най-добрите практики (Комисията);
- разработване на специални програми за изграждане на капацитет и комуникационни кампании (Комисията и държавите членки);

- провеждане/разработване на специфично обучение за европейските държавни служители с цел при изготвянето на тръжни спецификации да се вземат под внимание социалните аспекти (Комисията);
- създаване на мрежи за стимулиране на ангажираността на различните заинтересовани страни в този процес (държавите членки, възлагащите органи, организацията на социалните предприятия).

Препоръка 10: Комисията и държавите членки следва да повишат осведомеността относно правилата за държавната помощ и тяхното въздействие върху социалните предприятия, които предоставят услуги от общ икономически интерес. Действията следва да включват:

- изготвяне или, ако е целесъобразно, осъвременяване на насоките, по-специално на ръководството за прилагането на правилата на ЕС относно услугите от общ икономически интерес от 2013 г. (Комисията и държавите членки);
- предприемане на допълнително обучение относно начините за прилагане на правилата за държавната помощ (Комисията и държавите членки).

Стимулиране на международно развитие и растеж

Препоръка 11: Чрез следващия цикъл на своите международни програми за развитие Комисията/ЕСВД следва да допринесе за значително и трайно увеличаване на сведенията от открити източници относно социалната икономика и социалните предприятия, както и да подкрепя екосистемите в световен мащаб. Действията следва да включват:

- предприемане на мащабна и продължителна проучвателна инициатива съвместно с други заинтересовани донори и партньори като Организацията за икономическо сътрудничество и развитие и членовете на нейния Комитет за подпомагане на развитието, Института на ООН за изследване на социалното развитие, Световната банка, националните агенции за развитие от ЕС и други публични и частни донори;
- определяне на специален бюджет за оценка на въздействието за нови програми за подкрепа на социалната икономика и социалните предприятия, чрез което да се преодолее липсата на надеждни и ясни доказателства за въздействието на тази подкрепа за предприятия върху целите за устойчиво развитие. Това действие следва да бъде предприето и от държавите членки.

Препоръка 12: Комисията следва да поеме водеща роля при насърчаването на световното сътрудничество в подкрепа на социалната икономика и социалните предприятия, като изпълнява обединяваща функция на пазара и организира обмен на знания. Действията следва да включват:

- поставяне на начало през 2017 г. на процес на вътрешно обучение, координация и сътрудничество между различните служби на Комисията и ЕСВД, чиято дейност е свързана с развитието на инфраструктура и с подкрепата за социалната икономика и социалните предприятия;

- започване, считано от 2017 г., на поредица от ориентирани към действие редовни срещи за обмен с други световни донори и инвеститори (частни и публични), които извършват транснационална дейност за подкрепа на социалната икономика и социалните предприятия (независимо от местното им название);
- застъпване, заедно с правителството на Германия, която осъществява председателството на Г-20 от есента на 2016 г., за насърчаването на специфични политики в подкрепа на приобщаващите стопански субекти/дейности и на социалните предприятия (както беше обсъдено в рамката на Г-20 за приобщаващ бизнес) с цел по-добро отразяване на различията в системата от ценности, принципи и основания на тези организации.

Препоръка 13: Европейският съюз и ЕСВД следва да включват съобразена с потребностите подкрепа във всички свои съществуващи и бъдещи политики и инициативи и международни преговори, насърчаващи социалното и икономическото развитие (сътрудничество и развитие, външна политика, търговска политика, политика за съседство и т.н.), и да застъпват по-широко въпроса за социалните предприятия и социалната икономика в стратегическото мислене, с цел да се изгради подкрепяща екосистема, както е отразено в стълбовете на Инициативата за социално предприемачество (ИСП). Действията следва да включват:

- целево заделяне, през следващия програмен цикъл, на специално пряко и непряко финансиране за организациите на социалната икономика, включително за социалните предприятия, в трети държави, заедно с правителствата и организациите за подкрепа и социално финансиране; предприемане също така на конкретни сътрудничества с други партньори по света с цел да се мобилизира финансиране от ЕС и да се стимулира въздействието на съответните програми;
- повишаване на осведомеността, по-специално на правителствата на трети държави, по отношение на ролята, която социалната икономика и социалните предприятия изпълняват в постигането на целите за устойчиво развитие, както и по отношение на потенциала за обмен на знания, иновации и сътрудничество в направленията север—юг, юг—север или юг—юг, като се представят случаи на успешно възпроизвеждане на иновативни решения и модели във връзка със социалната икономика и социалните предприятия, както и тяхното въздействие;
- включване на социалната икономика и социалните предприятия в преразгледания Европейски консенсус за развитие и в становищата на Европейския съюз по време на международни преговори, в търговски споразумения и пред Организацията на обединените нации;
- организиране на изложения за свързване на социални предприятия с международната финансова екосистема и за създаване на условия за сериозни инвестиции в развиващите се държави, както и за ангажиране на други организации на социалната икономика при определянето на финансовите инструменти за удовлетворяване на техните нужди.

